

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. "Право", с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

До

Членовете на научното жури в конкурса
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Димитър Милчев Деков,

доцент по Международно частно право в
Юридическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Уважаеми членове на научното жури,

В качеството ми на член на настоящото научно жури представям рецензия в рамките на конкурса за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Международно частно право“, професионално направление 3.6. „Право“, област на висше образование шифър 3 „Социални, стопански и правни науки“ с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“.

I. Кратко представяне на кандидата

Докторантът Емил Цанев е магистър по право, завършил Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 2013г. е взел участие в летните курсове на Хагската академия по международно право, специалност „Международно частно право“. Емил Цанев е редовен докторант в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ от 2011година. Успешно е отчислен през 2014 г. с право на защита на дисертацията си. Работи като адвокат в собствена адвокатска кантора. Работи в областта на търговско, облигационно, трудово, административно и международно частно право. От м. март 2015 г. е член на УС на Института по международно частно право.

II. Кратко представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторанта Емил Цанев носи заглавието „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“.

Обект на научно изследване е правната уредба на специалната международна компетентност в нормативните актове, които са в сила за Република България. В обхвата на дисертацията попадат редица международни и вътрешни източници, като най-важните от тях са: Регламент (ЕС) № 1215/2012; Регламент (ЕО) № 2201/2003; Регламент (ЕС) 2015/848; Луганската конвенция; Атинската конвенция превоза на пътници и личния им

багаж по море от 2002 г.; Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR); Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF); Конвенцията за уеднаквяване на някои правила за международния въздушен превоз; Кодекс на международното частно право, както и съдебната практика по тяхното тълкуване и прилагане.

Дисертантът си поставя за цел „на базата на научно и практически аргументирания анализ, необходим за обосноваването на тезата във всеки аспект на изследването, да се направят налагащите се теоретични и практико-приложни изводи и предложения“.

Поддържаната теза на изследването е, че правилата, които уреждат специалната международна компетентност в българското Международно частно право, са създадени в голямата си част именно с оглед гарантиране правото на справедлив процес на страните. Постигането на баланс, зачитайки едновременно интересите на двете насрещни в спора страни, е израз на равнопоставеността им при упражняване на тяхното право на справедлив процес.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави и заключение. Към нея има списък с използваната българска и чуждестранна литература, вкл. доклади и анализи, списък с нормативни актове и цитирана съдебна практика на български съдилища, на Съда на ЕС и ЕСПЧ.

В увода се представят причините за избора на темата, предметът на изследването, поставените цели, поддържаната теза, систематиката и методите на изследване.

В Първата глава е направено теоретично изследване на въпросите на международната компетентност. Изложени са вижданията относно същността на международната компетентност в съвременната теория на МЧП. Направена е обща характеристика на специална международна компетентност, като е разгледана и разликата с другите видове международна компетентност. Аргументирано е виждането на автора, че специалната компетентност има свои същностни белези и е насочена към осъществяване на три специфични функции, израз на правото на справедлив процес, а именно:

1. да позволява на ищеца да сезира съд, който е различен от този, находящ се по мястото на ответника ;
2. да поставя съответното международно гражданско или търговско дело за разглеждане от съд, който е тясно свързан със спорното правоотношение;
3. да спомага за постигането на процесуална икономия и по-ефективно правораздаване.

Разгледани са основните източници, на които е положена специалната международна компетентност в българското МЧП, както и тяхното съотношение

Във втората глава се разглежда позитивноправната уредба на основанията на международната компетентност, свързани с предмета на спора. Разгледана е специалната международна компетентност по дела, свързани с договор, уредена в многостранните международни източници на МЧП, Регламент 1215/2012 и Кодекса на международното

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна

степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. „Право“, с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

частно право. Очертани са съществените характеристики на специалната международна компетентност по дела, свързани с неправомерно увреждане, граждански иск в наказателно производство, по дела за вещни права върху движими вещи, по граждански иски за възстановяване, въз основа на собственост, на паметник на културата, по дела, свързани с тръстове, по дела, свързани със спасяване на товар или навло, по иски, свързани с лимитиране на отговорност от използване или експлоатация на кораби. След анализа на всеки от случаите на специална международна компетентност дисертантът извежда изводи с оглед доказване на научната си теза, като прави и съответни предложения de lege ferenda.

Третата глава изследва позитивноправна уредба на основанията за специална международна компетентност, поради връзка между делата, чрез обединяване на иски в рамките на едно производство и основания, свързани със страните по спора. Разгледана е правната уредба в многостранните международни източници, източници на правото на ЕС, както и във вътрешните източници. Чрез научния анализ дисертантът защитава научната си теза, че разглежданите хипотези на специална международна компетентност гарантират осъществяването на по-ефективно и достъпно правосъдие.

Дисертацията завършва със заключение, в което се обобщават резултатите от изследването и са изведени са научните приноси в изследването.

Дисертационната разработка е в обем от 319 страници, като се позовава на 281 източника, в това число трудове на чуждестранни и български автори - учебници, статии, студии и доклади; нормативни актове с международен и национален произход; релевантна съдебна практика.

III. Оценка на научните и научноприложни резултати на дисертационния труд

1. Оригинален принос в науката

Темата за специалната международна компетентност в българското Международно частно право не е била предмет на отделно, самостоятелно монографично научно изследване в българската правна наука. Въпреки това в българската доктрина съществуват отделни съчинения, които разглеждат отделни аспекти от темата.

Докторантът определя като научни приноси на изследването, направени в рамките на дисертационния труд, следните:

- Анализ на действащите международни и национални източници на уредба на специалната международна компетентност, като е изведено тяхното съотношение, което улеснява прилагането на конкретните правила за определяне на компетентен съд.

- Извеждане на функциите и целите на специалната международна компетентност.

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна

степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. „Право“, с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

Очертаване са границите на необходимата връзка между компетентния съд и спорното правоотношение. Като основна цел на института на специалната международна компетентност авторът приема гарантиране на правото на справедлив процес в контекста на международната компетентност по граждански и търговски дела.

- Изведени са функциите и целите на специалната международна компетентност. Очертани са границите на необходимата връзка между компетентния съд и спорното правоотношение. За основна цел е прието гарантиране на правото на справедлив процес в контекста на международната компетентност по граждански и търговски дела.

- Отразяване са разликите в прилагане на сходни правила, закрепени в различните нормативни източници. Посочени са конкретни примери, при които приложението на тези правила постига различен резултат при определяне на специално компетентния съд.

- Отразяване на развитието на съдебната практика и посочване на съществуващите несъответствия при разрешаване на сходни казуси. Авторът съпоставя тълкуването на СЕС на относимите правила на регламентите на Европейския съюз с приложението им от българските съдилища.

- Направени са конкретни предложения и препоръки за промяна на съществуващите или приемане на нови процесуалноправни норми, уреждащи специална международна компетентност.

- В резултат на извършения анализ е изразено становището, че в голямата си степен, уредбата на специалната международна компетентност постига целите, за които е предназначена. Отбелязано е, че основанията за специалната международна компетентност трябва да бъдат прецизно и внимателно формулирани, за да не се допусне необосновано нарушаване на баланса между интересите на страните в полза на ищеца.

Така направената от автора самооценка за приносите е коректна.

В дисертационния труд се съдържат както научно-приноси, така и приложни приноси. Те доказват формулираната в уводната част на дисертационния труд основна теза на автора.

Приносите съдържат съответните елементи на новост и имат своята значимост за развитието на науката.

Представените приноси са авторски, като този извод се прави на база представените публикации към дисертационния труд.

Приемам всички приноси, за които претендира дисертантът.

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. "Право", с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

Задълбочени теоретични познания и способности за самостоятелни научни изследвания

Решаването на поставените задачи в дисертационния труд изискват задълбочени познания и способност за самостоятелни научни изследвания, както в материята на международното частно право, така и на правото на ЕС.

В представения дисертационен труд авторът е показал добро познаване на обсъжданите от него проблеми. Цитирани са общо 69 литературни източници, като 30 от тях са на български език, 39 на немски език и английски език. Авторът е цитирал 75 съдебни решения на Съда на Европейския съюз, както и 85 решения и определения на български съдилища. Съвременните достижения в науката в областта на международната компетентност са разгледани и анализирани творчески, като е отделено достатъчно място на самостоятелните изводи на автора от извършения анализ. В този смисъл положителна оценка заслужава структурата на труда, при която всяка глава завършва с изложение на собствените изводи на автора по обсъжданите в съответната глава научни проблеми.

Горното ми дава основание да приема, че авторът е навлязъл дълбоко в изследваната проблематика и творчески интерпретира научните достижения в областта.

Критични бележки

Като към всеки продукт на човешка дейности и към дисертацията могат да бъдат направени някои критични бележки.

Би било подходящо за доказването на основната научна цел на дисертанта, че разглежданите хипотези на специална международна компетентност гарантират правото на справедлив процес (чл.10, стр.46 и др.), ако в дисертацията беше отделено място на анализ на правото на справедлив процес, както то е уредено в чл.6 от ЕКПЧ и Член 47 от Хартата на основните права на ЕС. Правото на справедлив процес е сложно, комплексно право, което е относимо към гражданския (вкл.международния граждански процес) и наказателния процес в различна степен. В този смисъл за доказване на научната теза би било полезно да се анализира по-подробно в каква степен правото на справедлив процес е относимо общо към материята на международната компетентност по граждански дела и в частност към критериите за специална международна компетентност.

На следващо място на стр. 39 от Дисертацията е посочено, че стълкновителният критерий "местожителство на ответника" в чл.31 ал.1 б.а от СМР конвенцията се квалифицира като „постоянен адрес“ съгласно Закона за гражданската регистрация. В случая за квалификацията на понятието "местожителство на ответника" в чл.31 ал.1 б.а от СМР конвенцията, трябва да се има предвид, че в английската езикова версия на Конвенцията е използван изразът "the defendant is ordinary resident", а във френската версия използваният израз е "Le defendeur as a residence habituelle", както и необходимостта от автономна квалификация съгласно чл.39 ал.3 от КМЧП. Поради тези

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна

степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. „Право“, с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

съображения не мога да се съглася със становището на автора.

Няколко страници по-надолу (стр.42) дисертантът приема, че понятието "местоживеене" по смисъла на Регламент 1215 трябва да се разбира като "настоящ адрес" по смисъла на Закона за гражданската регистрация. Не мога да се съглася с тази позиция, доколкото настоящият адрес на едно физическо лице в определени хипотези може да не отразява фактическата връзка на лицето и съответната държава. Понятието "местоживеене", използвано в Регламент 1215, се прилага както за физически, така и за юридически лица - т.е. то е родово понятие. За физическите лица Регламентът определя местоживеенето чрез стълкновителна норма, а в българското национално право този въпрос е уреден с пряката норма на чл. 48 ал.7 от КМЧП.

На стр.78 от дисертацията следва за изчерпателност да се добави като многостранен международен източник Брюкселска конвенция относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела от 1968г., по която Р.България е страна.

На следващо място не мога да се съглася със становището на автора, изразено на стр.109 от дисертацията, че в обхвата на понятието „дела, свързани с договор“ се включват и споровете от преддоговорни отношения на страните. Преддоговорната отговорност е уредена като източник на извъндоговорни задължения в Регламент 864/2008г. за нуждите на определянето на приложимото право. СЕС многократно в свои решения приема, че понятията в процесуалните регламенти трябва да се тълкуват еднакво със същите понятия в регламентите за определяне на приложимото право.

На последно място за по-голяма прегледност би следвало в заключението освен да се обобщават резултатите и научните приноси в изследването, да се обобщат и направените от автора предложения de lege ferenda в текста на дисертацията.

IV. Заключение

В заключение, имайки предвид достойнствата на дисертационния труд, които надделяват над изложените слабости, които според мен могат да бъдат отстранени, считам че докторантът Емил Цанков Цанев притежава задълбочени теоретични познания и способност за самостоятелни научни изследвания в областта на международното частно право, а дисертационният му труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“ носи белезите на произведение с оригинален принос за науката. Въз основа на горното считам, че дисертационният труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“ с автор Емил Цанков Цанев отговаря на изискванията на чл. 6, ал.3 от ЗРАСРБ, поради което му давам положителна оценка и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на

Рецензия от доц. д-р Димитър Деков във връзка с конкурс за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „международно частно право“, професионално направление 3.6. "Право", с кандидат Емил Цанков Цанев, представил дисертационен труд на тема „Специалната международна компетентност в българското Международно частно право“

Емил Цанков Цанев образователната и научна степен „Доктор“ по международно частно право.

София, 26.08.2022

Член на научното жури:

(доц. д-р Димитър Деков)